

transparant

EDITORIAAL

EU2020

Tijdens het Forum van 13 maart hield het IPB een overleg over het thema armoede. In de inleiding kwam het belang van een structurele aanpak van armoede aan bod. Vanuit haar evangelische bewogenheid wil het IPB de doelstellingen van het Europees Netwerk Armoedebestrijding (EAPN) rond armoede en sociale uitsluiting in het kader van de nieuwe strategie Europa 2020 van de Europese Unie ondersteunen. We vinden het echter belangrijk dat de thematiek voldoende breed bekeken wordt in het licht van de sociale zekerheid, meer bepaald met betrekking tot de minimumuitkeringen, de gezondheidszorg en de tewerkstelling.

Op hun traditionele lentetop einde maart hebben de premiers en presidenten van de Europese Unie zich principieel achter de vijf doelstellingen van de EU2020-strategie van de Europese Commissie geschaard. De ambitie om het aantal mensen in armoede tegen 2020 met 20 miljoen te verminderen, is evenwel niet behouden. De staats- en regeringsleiders zullen pas in juni concrete doelstellingen goedkeuren. Het ontbreken van concrete streefcijfers over armoedebestrijding in de afspraken op de EU-top is wel teleurstellend. En dat in het Europees Jaar tegen de Armoede!

Vooraf over de strijd tegen de armoede was de onenigheid groot. In de ontwerpconclusies staat enkel dat 'sociale inclusie bevordert moet worden, in het bijzonder via de vermindering van armoede'. Geen concrete cijfers dus. Volgens EU-president Herman Van Rompuy zullen de regeringsleiders in juni nog "cijfers plakken op het doel om armoede te bestrijden". Hij erkende dat sommige EU-landen moeite hebben met streefcijfers. De bezwaren zijn dat Europa niet bevoegd zou zijn, dat armoede moeilijk te meten is en dat de EU al veel doet voor extra werk. "Niettegenstaande vinden we dat het erin moet blijven", zei Van Rompuy.

Voorzitter José Manuel Barroso van de Europese Commissie toonde via het Verdrag van Lissabon aan dat Europa wel degelijk bevoegd is voor een beleid tegen sociale uitsluiting. Professor Nicaise gaf aan dat de grote beleidskeuzen van de EU vooral gedreven zijn geweest door economische belangen, waarbij de vrije markt priemt boven solidariteit.

Het IPB drukt natuurlijk haar dank en waardering uit voor de inzet die er al gebeurt zowel op Europees als op lokaal vlak vanuit de vele organisaties en bewegingen die opkomen voor mensen in armoede. Maar niettegenstaande is het onze 'heilige plicht' om politici te blijven oproepen om armoedebestrijding uitdrukkelijk en altijd opnieuw op de agenda te zetten en concrete doelen uit te werken. En zoals Nicaise aangeeft, moet men bij elk beleidsvoorstel vooraf nadenken over de sociale gevolgen.

Tijdens het 'Europees Leken Forum' van 6 tot 11 juli in Birmingham zal een afvaardiging van het IPB helpen zoeken hoe we als christelijke organisaties kunnen meewerken aan het versterken van de menselijke waardigheid binnen migratie en armoede. 'Human Dignity in a changing Europe - a Christian response' biedt kansen tot algemene theologische benadering van de thematiek, maar ook tot concrete invulling. Verder staat een intensieve uitwisseling met de lokale kerk en plaatselijke organisaties op het programma.

Het IPB zal in de toekomst het thema van armoedebestrijding en sociale uitsluiting blijven opvolgen! Als christelijk forum willen we hierin onze verantwoordelijkheid nemen en zullen we het thema steeds opnieuw onder de aandacht brengen van de beleidsmakers.

Dat er in deze tijd op verschillende niveaus ook gesproken en nagedacht wordt over de Kerk van de toekomst is nodig en beloftevol. Daarom wil het IPB tijdens de Fora van het najaar zich buigen over de rol van de priester en de gemeenschap waarin hij leeft en werkt.

De paus gaf zelf enkele duidelijke aanwijzingen in zijn brief op 16 juni 2009 aan het begin van het jaar van de priesters naar aanleiding van de 150ste 'Dies Natalis' van J.M. Vianney. "Zijn voorbeeld geeft mij aanleiding het terrein van

de samenwerking te benadrukken, dat steeds meer moet worden uitgebreid naar de gelovige leken... In dit verband wil ik herinneren aan het dringende verzoek waarmee het Tweede Vaticaans Concilie de priesters aanmoedigt de eigen waardigheid van de leken en het aandeel dat zij hebben in de zending van de Kerk te erkennen en te bevorderen."

Ook in zijn preek van 7 maart jl. in de kerk van San Giovanni della Croce benadrukte de paus de noodzaak van een mentaliteitsverandering als het gaat over de leek. "Alle leden van het volk van God zijn werkelijk medeverantwoordelijken voor het wezen en werken van de kerk. Dit vereist een verandering in houding, vooral ten aanzien van de leken, waarbij volwassenheid en betrokkenheid van leken gepromoot worden."

Meer dan ooit zullen we als christenen, priesters, religieuzen en leken, samen moeten nadenken over Kerk en samenleving en in een open dialoog deelnemen aan het maatschappelijk debat. Onze evangelische inspiratie en onze gemeenschappelijke droom geven perspectief aan de toekomst.

*Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:
dat lachen zullen zij die wenen,
dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft,
dat dorst en honger zijn verdreven,
de onvruchtbare zal vruchtbaar zijn,
die geen vader was zal vader zijn,
mensen zullen andere mensen zijn,
de bierkaai wordt een stad van vrede .*

*Wie denken durft dat deze droom het houdt,
een vlam die kwijnt maar niet zal doven,
wie zich aan deze dwaasheid toevertrouwt,
al komt de onderste steen boven:
die zal kreunen onder zorgen,
die zal vechten in't verborgen,
die zal waken tot de morgen dauwt,
hij zal zijn ogen niet geloven. (H. Oosterhuis)*

Josian Caproens, voorzitter

Voor en met de armen

Europa 2020 en armoedebestrijding
Zaterdagvoormiddag 13 maart hield het Interdiocesaan Pastoraal Beraad een overleg over het thema armoede. Ludo Horemans, president van EAPN (Europees Netwerk Armoedebestrijding) schetste in zijn inleiding het belang van een structurele aanpak van armoede. Veel sociale regelgeving gebeurt op Europees niveau. Het is dus noodzakelijk om armoedebestrijding op de Europese agenda te krijgen en de politici te sensibiliseren voor dit thema. EAPN doet dit door netwerking in de verschillende landen en door empowerment van mensen en gemeenschappen in armoede. Horemans deed een warme oproep om onze verantwoordelijkheid als Europese burgers op te nemen. Als individu maar ook met onze organisaties en bewegingen kunnen we ervoor zorgen dat onze Vlaamse politici voortdurend herinnerd worden aan het bestaan van armen in onze gemeenschappen. In de vergaderingen van de gemeenteraad of in de jeugdbeweging, bij het ziekenfonds of in de vakbond, overal kunnen we proberen om armoedebestrijding op de agenda te zetten.

In de komende weken zal op Europees niveau een beleidsverklaring goedgekeurd worden die de krijtlijnen uitzet voor de volgende jaren. De Lissabon Agenda die een strategie voor Europa tekende tot 2010 had een pijler over sociale cohesie. In 2000 werd daarin de intentie opgenomen om een betekenisvolle impact te hebben op de uitroeiing van armoede tegen 2010. Toch moeten we vaststellen dat het aantal armen constant bleef op 15%. De strategie naar 2020 toe focust op groei. Intelligente, duurzame en inclusieve groei zijn de onderdelen. Onder dit laatste valt ook de intentie om de armoede met 20% te verminderen op 10 jaar tijd. Dat zou betekenen dat het aantal armen van 80 naar 60 miljoen wordt teruggebracht. Zoiets is wel een heel traag tempo volgens EAPN.

Het IPB vraagt daarom uitdrukkelijk aan de politici om in de nieuwe strategie 'Europa 2020' concrete doelen uit te werken om een einde te maken aan armoede en sociale uitsluiting. U vindt de tekst van de verklaring op onze website www.ipbsite.be onder 'standpunten'.

Aanpak op verschillende niveaus

Terwijl Ludo Horemans vooral de nadruk legde op de structurele oorzaken en aanpak van armoede, werden in de gespreksgroepen heel veel concrete verhalen verteld van mensen in armoede en van de inzet om daaraan tegemoet te komen. Vele leden van het IPB zijn hierbij op een of andere manier betrokken. Heel wat christelijke organisaties en lokale geloofsgemeenschappen hebben oog voor deze problematiek.

Horemans had aangegeven dat één van de kenmerken van EAPN, - en ook van het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding -, de samenwerking met de armen zelf is. Armoedebestrijding gebeurt best niet enkel voor de armen maar samen met hen. Zij kunnen zelf het beste aangeven wat nodig is. De technische uitwerking moet dan verder door experts opgenomen worden. In de vele organisaties waar armen het woord nemen, is 'geven' vervangen door 'delen'. De beslissingen die er genomen worden zijn meer gefundeerd en komen geloofwaardiger over.

Wat je gedaan hebt voor de minste van mijn broeders en zusters

Vele christenen hebben één of enkele armen tot vriend. Dat maakt hun inzet concreet en levensnabij. Jezus roept in het evangelie uitdrukkelijk op om ons het lot aan te trekken van de uitgesloten en stemloze mensen. God wordt in de Bijbel voorgesteld als Iemand die een voorkeur heeft voor de armen. Hij keert de wereld om en geeft stem aan de stemlozen.

Hongerigen worden verzadigd en kleinen worden groot gemaakt. Maria zingt erover in haar revolutionaire lied, het Magnificat.

Vanuit het beraad klonk de vraag om de evangelische inspiratie en de Bijbelse gronden van onze inzet te verdiepen. Bestrijding van armoede is immers een wezenlijk element van de christelijke diaconie en staat als het ware in ons christelijk mission statement.

Blijvende aandacht

In de gespreksgroepen werd opvallend veel gereageerd op de Europese focus op groei. De 'economie aanzwengelen' en andere elementen uit het liberale discours mikken vooral op competitie en dragen op die manier niet bij tot de uitroeiing van armoede. Integendeel. Zo heeft bijvoorbeeld de liberalisering van de energiemarkt de kloof tussen arm en rijk nog vergroot. We zullen dus pro-actief nieuwe regels en afspraken moeten toetsen op hun effect op de armsten. Aan ons om ook de politici daartoe te blijven sensibiliseren.

In onze samenleving wordt de schuld voor een situatie van armoede nog heel dikwijls bij de arme zelf gelegd. Als we spreken van het activeren van de arbeidsmarkt, bedoelen we eigenlijk dat de werklozen moeten geactiveerd worden maar de markt doet meestal niets. Dit werkt dubbel stigmatiserend voor mensen in armoede. Meestal zitten ze gevangen in onrechtvaardige structuren en voelen ze zich machteloos. Mensen uit organisaties waar armen het woord nemen weten hoe belangrijk

het is om samen een analyse te maken van de situatie en dan samen naar het beleid te stappen. Dat kan op lokaal niveau door bijvoorbeeld als ouders samen naar het schoolbestuur te gaan. Of door in de gemeenteraad een vraag te stellen over het sociaal beleid. In heel wat van onze groepen en organisaties bestaat een verhoogde aandacht voor mensen in armoede. Toch is het een hele opgave om daar permanent bewust mee om te gaan. In de veelheid van nieuwe uitdagingen, verdwijnt het thema soms naar de achtergrond. Dan is het goed om het uitdrukkelijk op de agenda te plaatsen. Zo zullen de jeugdbewegingen en ook KWB volgend jaar

'armoede' als jaarthema uitwerken. Ook in het IPB zal het thema in de loop van volgend jaar opnieuw aan bod komen.

In onze geloofsgemeenschappen worden we gedurende de advent opgeroepen door Welzijnszorg om aandacht te hebben voor mensen in armoede. In de vasten richten we onze aandacht op de armen van het zuiden met de campagne van Broederlijk Delen. Maar dat mag ons niet ontslaan om heel het jaar door oog te hebben voor armoedebestrijding en daar waar we kunnen in woord en daad onze bijdrage te leveren.

Carine Devogelaere

*Waar mensen gedoemd zijn
om in grote armoede te leven,
worden de fundamentele rechten
van de mens geschonden.*

*Zich verenigen
om die grondrechten
te doen respecteren,
is een heilige plicht.*

Joseph Wresinski 17 oktober 1987
Trocadero, Parijs
Mensenrechtenplein

Wie zijn uiteindelijk de armen?

Deze kwestie wordt vaak aan de orde gesteld door hen die men gewoonlijk niet tot de armen rekent. Onder hen bestaat het voortdurende risico dat er zoveel definities en onderverdelingen van armoede en rijkdom te vinden zijn dat de kwestie uiteindelijk in lucht opgaat en zij zelf ervoor doorgaan een soort armen te vormen. Wanneer de werkelijk armen (die levensmiddelen ontberen) daarentegen de problematiek bediscussieren, komen zij met gemak tot objectieve verduidelijkingen en tot concrete benaderingswegen met het oog op bevrijding van ontmenselijkende armoede.

*Leonardo en Clodovis Boff
Wat is theologie van de bevrijding?
Averbode 1986, p.56*

Geloven (be)weegt .be

Maak een filmpje over christenen
die hun geloof handen en voeten geven in Kerk en samenleving.
Misschien ken jij iemand die je voor ons in beeld kan brengen.
Doe mee aan de wedstrijd

www.gelovenbeweegt.be

Je maakt kans om er een prijs voor te krijgen op 5 juni 2010.

Een initiatief van het IPB (Interdiocesaan Pastoraal Beraad) www.ipbsite.be
In samenwerking met K.U. Leuven - Thomas www.godsdienstonderwijs.be

Hoe toont de Levende zich in onze samenleving?

Bert Roebben is 48, theoloog, hoogleraar godsdienstpedagogiek aan het Instituut voor Katholieke Theologie van de Universiteit van Dortmund. Hij is gehuwd en vader van drie tieners. Hij is auteur van verschillende boeken waaronder 'De speelruimte van het geloof' dat in 2009 verscheen.

Bert, waar liggen jouw roots?

Ik kom uit een katholiek gezin uit Borgloon (Zuid-Limburg) en was al jong actief in de Chiro en in de parochie. Doordat ik opgroeide in een onderwijsfamilie, kreeg ik de liefde voor het lesgeven van thuis mee. Ik wilde daar zeker iets mee doen in mijn leven. Ik koos ervoor theologie te studeren en was toen sterk geboeid door figuren als Rahner, Schillebeeckx, Moltmann en Gutierrez. De Schrift werd meer en meer de basis van mijn bewogenheid en inzet voor een betere wereld.

En daarna kwam je in het onderwijs terecht?

Ja, ik wilde niet alleen zelf reflecteren over geloof maar dat ook doorgeven aan anderen. Van 1989 tot 2000 was ik eerst assistent en later docent aan de K.U.Leuven. In die tijd gaf ik ook deeltijds en vanaf 2000 voltijds les aan de Universiteit van Tilburg. In februari 2007 werd ik hoogleraar in Dortmund. De studenten daar volgen allemaal een lerarenopleiding en ik mag hen de pedagogiek en didactiek van de godsdienst bijbrengen. Ik kan er dus mijn passie voor onderwijs helemaal kwijt.

Dat brengt ons bij de thematiek van het godsdienstonderricht vandaag.

Ik geloof dat de godsdienstles een plaats is waar theologie bedreven kan worden, weliswaar in alle vrijheid, bescheidenheid en veelvormigheid. Dit inzicht is voor mij gebaseerd op een theologische grondoptie: kinderen en jongeren hebben niet alleen het recht om religie(s) te leren kennen, maar ook om gevoelig te worden voor de brandende binnenkant ervan. In het godsdienstonderricht mag en moet daarom de geschiedenis van mensen met, voor, tegen of zonder God uitdrukkelijk ter sprake komen. Op grond daarvan leren jonge mensen zelfstandig en vrij theologiseren.

De kerk moet dus durven investeren in jongeren?

Voor mij heeft dat alles te maken met incarnatie. God is mens geworden en heeft zich overgeleverd in de handen van vrije mensen. Onze enige toegang tot het reli-

gieuze loopt via mensen, voor christenen werd God mens in Jezus Christus. God heeft zichzelf ontledigd en die beweging houdt een opgave in voor de Kerk vandaag. Ik denk dat de Kerk bescheidener moet worden en moet leren luisteren naar de veelheid van religieuze posities. En tegelijk moet ze ook getuigenis blijven afleggen. Tillich spreekt over een *revelatory fellowship*, een verbondenheid die openbarend werkt.

Elders spreek je ook van learning communities. Wat bedoel je daarmee?

In een learning community, een lerende gemeenschap, spreken mensen met elkaar om samen tot verstaan te komen. Door bijvoorbeeld aan elkaar te vertellen hoe we het evangelie vandaag verstaan of hoe we de tekenen van de tijd lezen, ontdekken we samen een nieuwe inhoud en betekenis. Vaticanum II heeft een hele emancipatorische beweging in gang gezet. Er kwam ruimte vrij om samen zoekend op weg te gaan. Sommige mensen zijn echter bang van deze ruimte en dat verklaart het succes van stromingen in de Kerk die de leer en de regels voorop stellen.

Op 5 juni spreek je op de viering van 40 jaar IPB over spiritualiteit.

De omschrijving van wat ik dan wil vertellen staat in de titel. 'Met het oog op het evangelie en aan de hand van de tekenen van de tijd. Spiritualiteit voor een vitale kerk in Vlaanderen.' Spiritualiteit is voor mij iets wat radicaal met het dagelijkse leven te maken heeft. In God geloven houdt een toewending naar de wereld in. Christenen laten zich bevragen door de samenleving, door de noden dichtbij en verder af. De Kerk is er niet voor zichzelf maar in dienst van het Rijk Gods. Een belangrijke vraag is dan: Hoe toont de Levende zich in onze samenleving? Waar herkennen we Hem?

En als we Hem al herkennen, hebben we daar meestal geen woorden voor, zo lijkt me.

Wat is de 'Godsnaam' vandaag? De Bijbel kan ons hierin helpen. Daarin lezen we de geschiedenis van een volk dat Hem herkende. We leren er ook kijken vanuit Gods perspectief. Dat geeft ons ogen

om naar de werkelijkheid te kijken. Geloofsredelijkheid is een eigen vorm van rationaliteit. Het is zien met de ogen van het geloof. Er is het geheim en tegelijk is er ook de openbaarheid.

Nogmaals, ook hier is het groepsgebeuren belangrijk. We kunnen maar herkennen en weten wat we moeten doen door er in de openbaarheid van een gemeenschap over te spreken. In het Duits spreken we over 'sich auseinandersetzen' waardoor de betrokkenheid op de ander meeklinkt. In het Nederlands zeggen we dat we ons vergewissen van iets. We doen daarvoor beroep op het weten ('wissen') van de anderen. Als Kerk hebben we in deze vorm van communicatie nog een hele weg te gaan. Het autoritaire spreken dat stelt dat de dingen zó zijn en niet anders, biedt geen toekomst. We kunnen ons zelfs afvragen of we zelf nog verstaan wat we zeggen in dergelijke uitspraken.

Ik herken in wat je zegt iets uit het boek 'De speelruimte van het geloof'.

Dat klopt. In dat boek druk ik mijn geloof uit in een theologie die van onderuit vertrekt. Reflectie en dialoog over geloof dragen meer bij tot groei dan een reeks waarheden die van buitenaf komen. Mensen moeten zich persoonlijk betrokken voelen en zelf gaan nadenken. Daarmee wil ik niet zeggen dat er geen ijkpunten nodig zijn. Die probeer ik ook aan te reiken in mijn boek. De geloofswerkelijkheid is immers een geschonken identiteit. We maken ze niet zelf. Ze wordt ons gegeven en dat vraagt van ons een overgave. Maar het ene sluit het andere niet uit.

Ik denk dat zo iets toch een zekere spanning meebrengt.

Het is goed dat we ons daarvan bewust zijn. Pas dan is het mogelijk om een vorm van openheid te bewaren en ruimte te gunnen. En Vlaanderen heeft wel wat van die plekken waar mensen met elkaar in gesprek kunnen gaan. Voor mij maken ze de vitaliteit van de Kerk van de toekomst uit.

Interview: Carine Devogelaere